

ANITA SHREVE

INTERNATIONALE BESTSELLERAUTEUR

De levens van
Stella Bain

Een episch verhaal tegen de achtergrond
van de Eerste Wereldoorlog over een vrouw
op zoek naar haar identiteit.

Over het boek

Londen, 1916. Wanneer een verwarde Amerikaanse vrouw in hun tuin wordt aangetroffen, nemen neurochirurg August Bridge en zijn echtgenote Lily haar in huis.

Deze 'Stella' heeft als verpleegster aan het front in Frankrijk gewerkt, maar kan zich niets meer herinneren van de tijd voor ze vier maanden geleden gewond raakte op het Franse slagveld. Langzaam komt haar geheugen echter terug en herinnert ze zich waarom ze haar man en kinderen in de steek liet om tijdens de eerste wereldoorlog in Europa de soldaten te gaan helpen.

Internationale bestsellerauteur Anita Shreve schreef een meeslepend en hartverscheurend verhaal over de liefde en de betekenis van herinneringen, dat zich afspeelt tegen de achtergrond van een oorlog die een gehele generatie wegvaagde.

Over de auteur

Anita Shreve is de internationaal bejubelde bestsellerauteur van meer dan zestien romans, waaronder *De vrouw van de piloot* (die werd geselecteerd voor Oprah's Book Club en werd verfilmd), *De kleur van de zee*, *De redding* en *Het eerste jaar van haar huwelijk*. Haar boeken verschijnen in meer dan dertig talen. Ze woont in Boston, de Verenigde Staten.

Van dezelfde auteur

Het gewicht van water
De kleur van de zee
De redding
Het eerste jaar van haar huwelijk
Het verlangen

Bezoek onze internetsite www.awbruna.nl voor informatie over onze boeken, volg [@AWBruna](https://twitter.com/AWBruna) op Twitter of bezoek onze Facebook-pagina: [Facebook.com/AWBrunaUitgevers](https://www.facebook.com/AWBrunaUitgevers).

Anita Shreve

De levens van
Stella Bain

A.W. Bruna Fictie

Oorspronkelijke titel

Stella Bain

Copyright © 2013 by Anita Shreve

Vertaling

Erica Feberwee

Omslagbeeld

© asiseeit / Getty Images

Omslagontwerp

b'IJ Barbara

© 2014 A.W. Bruna Uitgevers, Utrecht

ISBN 978 90 229 6046 2

NUR 302

Voor Asya

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische veelevoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16 h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

MARNE, MAART 1916

De gloed van de opgaande zon door panelen van canvas. De weerzinwekkende geur van gasgangreen. Overal om haar heen mannen die kreunen. Inferno en chaos.

Ze zweeft, omhuld door een wolk. Een wattige, ietwat groezelige wolk. Speldenknoppen van licht prikkelen haar om wakker te worden. Ze zweeft. En ze slaapt weer.

Het onmiskenbare geluid van metaal op metaal, van gebruikte instrumenten die in een pan worden gegooid. Ze probeert zich te herinneren waarom ze op een veldbed ligt, omringd door wanden van canvas, in een ruimte waar mannen, afgezonderd van de gewonden, hun dood afwachten en in gereedheid worden gebracht voor hun begrafenis; een taak die ze talloze malen op zich heeft genomen.

Wanneer ze langs haar lichaam omlaag kijkt ziet ze dat ze een lichtpaarse herenpyjama draagt. En waarom doen haar voeten zo'n pijn?

Op een uniform aan een kleerhanger is een stukje stof gespeld met daarop een vraagteken. Ze kijkt minutenlang naar het uniform. Dan beseft ze met stijgende angst en ongerustheid dat ze niet weet hoe ze heet.

Lis. De naam zweeft licht en luchtig haar gedachten binnen. Maar ze gelooft niet dat ze zo heet. Lis... Elizabeth... Nee. Ella... Ellen... Het zou kunnen, maar ze meent te weten dat er een sis-

klank in haar naam voorkomt. Ze piekert over de lege ruimte waar een naam zou moeten zijn.

De naam Stella borrelt bij haar naar boven. Is dat haar naam? Heet ze zo? In gedachten concentreert ze zich op de letters, maar hoe langer ze ernaar kijkt, hoe meer ze ervan overtuigd raakt dat het niet klopt; dat ze geen Stella heet.

Ze zakt opnieuw weg in een ondiepe slaap. Wanneer ze weer wakker wordt, kan ze zich de naam niet herinneren die eerder bij haar was opgekomen. Ze maakt haar geest leeg en geleidelijk aan keert het besef terug.

Stella.

Zoiets kleins.

Zo belangrijk.

Stella heeft geen idee waar ze vandaan komt, maar haar gevoel zegt haar dat daar veel verdriet heerste, dat ze de deur naar dat ongelukkige oord misschien liever dicht wil laten. Maar niemand is toch zijn leven lang alleen maar ongelukkig? Het is mogelijk dat haar verleden verdrietige gebeurtenissen behelst, dat het tot melancholie stemt, maar het kan niet uitsluitend ellendig en beroerd zijn geweest.

Overal om haar heen klinkt het gezoem van vliegen en het geroffel van snelle voetstappen. Er worden orders geschreeuwd; er komt een nieuwe lading gewonden binnen; de verpleging heeft haar bed nodig; natuurlijk hebben ze haar bed nodig. Ze mankeert niets. Ze hebben haar alleen wat langer laten slapen. Ze wrijft haar voeten langs elkaar. Onder het dikke verband voelt ze een stekende pijn. Hoe is ze gewond geraakt?

Er wordt een scherm opzijgeschoven, een vrouwenstem zegt iets in het Frans. Een verpleegster – een non – komt de kleine ruimte binnen. Een rijzige, indrukwekkende verschijning met haar kap en haar gesteven uniform. Naast het bed blijft ze staan en ze kijkt onderzoekend op Stella neer; om te zien of haar pupil-

len verwijd zijn, beseft de patiënt. ‘Bent u Brits?’ vraagt de zuster.

‘Ik weet het niet,’ antwoordt Stella.

‘U bent twee dagen buiten bewustzijn geweest.’ De zuster doet een stap naar achteren en slaat de dekens aan het voeteneind terug. ‘En u bent hier gebracht met granaatsplinters in uw voeten. Midden in de nacht. Op een kar. En buiten de tent achtergelaten. Ik wil graag even uw voeten onderzoeken.’

Dit gaat niet over mij, denkt Stella. Dit is het verhaal van iemand anders.

‘Hoe heet u?’

‘Stella.’ Ze aarzelt even. ‘Waar ben ik?’

‘In Marne.’

‘En Marne is in Frankrijk?’

‘Ja.’ De non tuit haar lippen. ‘Ik ben zuster Luke. En ik kom uit Engeland. Verder zijn er in het kamp bijna uitsluitend Fransen. Waarschijnlijk bent u uw laarzen kwijtgeraakt en hebt u het bewustzijn verloren bij een granaatinslag. En waarschijnlijk is er toen nog een granaat ontploft waardoor u gewond bent geraakt aan uw voeten. Verder had u geen schrammetje, alleen wat blauwe plekken door het vallen.’

‘Kan ik lopen, denkt u?’ vraagt Stella.

Zuster Luke neemt haar aandachtig op. ‘Volgens mij bent u Amerikaanse.’

‘Waarom denkt u dat?’

‘Vanwege uw accent. Maar toen u werd gevonden droeg u het uniform van de Britse VAD.’

Stella kijkt haar niet-begrijpend aan.

‘Het Voluntary Aid Detachment, het korps van vrijwillige verpleeghulpen,’ zegt zuster Luke ter verduidelijking. ‘Maakt u daar deel van uit?’

‘Ik weet het niet.’

Er verschijnt een geërgerde uitdrukking op het gezicht van de zuster. Ze heeft ongetwijfeld nog meer te doen, denkt Stella.

‘Maar ik weet dat ik een ambulance kan besturen,’ zegt ze tot haar eigen verbazing.

Is dat echt waar? En als het niet waar is, waarom denkt ze het dan?

‘Dat weet u wél, maar u weet niet waar u gestationeerd bent?’ De zuster doet geen moeite haar ongeloof te verbergen.

En inderdaad, de tegenstrijdigheid is verbijsterend, maar geen urgent probleem. In tegenstelling tot wat er aan de andere kant van het tentdoek gebeurt. Daar is alles urgent.

De zuster loopt naar de opening in de panelen van canvas. ‘Op uw voeten na mankeert u verder niks, volgens mij. Dus we zullen u regelmatig onderzoeken en het verband verschoneren. Voorlopig moet u het bed houden. U krijgt te eten en te drinken en ondertussen proberen we uw identiteit te achterhalen. We zullen contact opnemen met de veldhospitalen in de omgeving. Uw standplaats is ongetwijfeld ergens hier in de buurt. Wanneer de verwondingen aan uw voeten genezen zijn, kunt u weer aan het werk. Misschien wel op de ambulance. Maar zover zijn we nog niet. Trouwens, wat is uw achternaam? Weet u die wel?’

Stella schudt haar hoofd.

Er worden orders gegeven, een verpleeghulp komt binnen met een blad. Stella had nooit kunnen denken dat het verzorgen en verbinden van haar verwondingen zo pijnlijk zou zijn. De jonge verpleeghulp, die er uitgeput uitziet, geeft haar twee glazen water te drinken. Stella heeft met haar te doen en stelt geen vragen, zich bewust van de inspanning die het zal kosten om ze te beantwoorden.

Stella’s achternaam openbaart zich van het ene op het andere moment, als een vogel die opvliegt. ‘Ik heet Stella Bain,’ zegt ze tegen de verpleeghulp.

Wanneer de verpleeghulp is vertrokken doet Stella haar ogen dicht. En weer open. Dat herhaalt ze diverse keren. Maar hoe vaak ze het ook doet, ze kan zich niet herinneren tot welk regiment ze behoorde, of wat ze op een slagveld te zoeken had.

Een maand later is Stella hersteld van haar verwondingen en draagt ze het uniform van een verpleeghulp in Franse dienst. Niet voor het eerst verbaast ze zich over de vanzelfsprekendheid waarmee ze haar werk heeft opgevat, terwijl ze zich niet kan herinneren waar ze die vaardigheden heeft geleerd.

Ze is geschokt door de situatie in het kamp: de grond is bedekt met een dikke laag vuil en modder, wat leidt tot etterende ontstekingen bij de gewonden; een gecompliceerde breuk betekent een doodvonnis. Watten met Lysol en in jodium gedrenkt verbandgaas vormen de enige medicatie. Verwondingen als gevolg van gasgangreen – niet te verwarren met gifgas – zwellen op tot groteske afmetingen. Stella ziet een dokter met zijn vingers op het gezwollen lichaam van een gewonde trommelen. Het maakt een hol geluid. De aanblik is gruwelijk. Bijna alle gewonden die worden binnengebracht, gaan dood.

Soms zijn de kreten van de artsen luider dan die van de patiënten. Het werk van de chirurgen tart elke beschrijving; een hel op aarde, gruwelijker dan de gruwelijkste voorstelling die een mens zich van de hel kan maken. Hoeveel van hen worden er krankzinnig, vraagt Stella zich af; hoeveel worden beroofd van hun gevoel en van hun geloof tijdens de eindeloze aaneenrijging van amputaties die ze moeten uitvoeren.

Kijk een patiënt altijd recht in de ogen, hoe gruwelijk zijn verwondingen ook zijn. Dat leert ze van de Engelse zuster. Sterker nog, het is een commando. Wanneer ze worden binnengebracht hebben de gewonden een lange reis achter de rug; van de loopgraven in het niemandsland naar de eerstehulp post, dan naar de verbandplaats en verder naar het regionale verzamel punt, waar ze uiteindelijk op de trein worden gezet naar het veldhospitaal.

Als ze niet hoeft te werken, repareert Stella scheuren in haar rok, ze borstelt de modder van haar zoom en inspecteert de naden van haar kleren op luizen. Ze wast haar losse boorden en manchetten, haar kap, en als er nog water over is, zichzelf.

Op een dag vraagt ze de verpleegster die dienst heeft, om pot-

lood en papier. En ze begint het inwendige van haar tent te tekenen: de lantaarn, de klaptafel, de brits in de hoek. Wanneer Jeanne, met wie ze de tent deelt, haar betrapt is ze vol bewondering voor Stella's talent. In gebroken Engels en gebarentaal vraagt ze of Stella haar wil portretteren, zodat ze de tekening naar haar familie kan sturen. Jeanne is een vrouw met een roeping, en terwijl Stella haar jonge gezicht met de holle ogen tekent, vraagt ze zich af hoe het kan dat Jeanne niet van haar geloof is gevallen door alle gruwelen waarvan ze, net als Stella, dag in dag uit getuige is. Maar haar beheersing van het Frans is te gebrekkig om een echt, diepgaand gesprek te kunnen voeren.

Wanneer Jeanne enige tijd later een andere verpleeghulp meebrengt, met de vraag of ze ook háár portret wil tekenen, stemt Stella daarmee in als Jeanne voor meer papier en potloden kan zorgen, plus een mes om de potloden te slijpen. Dat doet Jeanne maar al te graag. En Jeannes vriendin staat erop Stella te betalen voor haar werk. Geleidelijk aan melden zich nog meer verpleegsters en verpleeghulpen die geportretteerd willen worden.

Maar wanneer ze alleen is, maakt Stella andere tekeningen. Verontrustende tekeningen die ze aan niemand laat zien. Schetsen van onbekende huizen, omringd door groteske bomen en struiken. Bij een volgende poging blijven de tekeningen grofweg hetzelfde, maar wordt de sfeer zo mogelijk nog beklemmender. Ondanks het gevoel van angst en dreiging dat er van haar werk uitgaat, blijft ze tekenen. Sterker nog, ze kan er niet mee stoppen.

Ze weet niet hoe ze aan haar talent komt. Het lijkt te zijn voortgekomen uit een diep verlangen om te tekenen.

Blijkbaar heeft de Engelse zuster onthouden wat Stella zei over het besturen van een ambulance, want op een avond in juni krijgt ze haar eerste opdracht.

'Naar voren... en omhoog!' zegt de Franse ziekenbroeder die naast haar zit. De ambulance steigert, maar blokkeert niet. Stella moet als het ware op de tast haar weg zoeken, want ze mag geen licht voeren. Haar ogen tranen van het inspannen turen. In

de verte werpen raketten een groenige gloed over het landschap.

Stella gilt het uit wanneer er op amper zeventig meter voor de auto een granaat ontploft. De inslag veroorzaakt een fontein van zand, gevolgd door een bal rook. De ziekenbroeder vloekt in het Frans. Stella verstaat hem niet, maar hij spreekt ook vloeiend Engels – wat ongetwijfeld de reden is dat hij bij haar is ingedeeld.

‘Het wordt zwaar, vooral wanneer we op de plek van bestemming zijn,’ waarschuwt hij. ‘Dan zijn we het kwetsbaarst. Ik spring uit de auto, jij keert en laat de motor lopen. Ze komen me helpen bij het inladen van de gewonden. En zodra ik een klap op de achterkant geef, ga je rijden, wat er ook gebeurt. En je zorgt dat je terugkomt in het kamp.’

Angst neemt bezit van Stella. Een heel concrete, fysieke angst. Toch weet ze bijna zeker dat ze dit vaker heeft gedaan. Haar hand die op de versnellingspook rust, beeft. Ze trekt haar schouders op, alsof ze verwacht dat het symbool van het Croix Rouge op het dak elk moment kan worden beschoten. Vóór haar is alles donker en ze spant zich tot het uiterste in om althans iets van de weg te zien, maar haar zicht wordt behalve door de duisternis vertroebeld door rook. Hoe moet ze straks, met gewonden achterin, de weg terugvinden? Stoppen is ten strengste verboden, zelfs als de mannen achterin beginnen te schreeuwen.

Er gaat een schok door de ambulance, telkens wanneer er een brancard wordt ingeladen. Gespannen wacht ze op de klap tegen de houten deur.

Ze weet niet hoeveel gewonden ze aan boord heeft, noch hoe ernstig ze eraan toe zijn. Ze weet niet eens zeker of het signaal afkomstig was van de ziekenbroeder. En ze zou willen dat hij weer naast haar kwam zitten, om met hem te kunnen overleggen.

‘Linksaf,’ zegt ze hardop tegen zichzelf wanneer ze de weg heeft teruggevonden, en even later: ‘Rustig aan.’

Bij terugkomst in het kamp glibbert ze van de bestuurdersstoel. Ondanks de kou heeft ze dwars door haar kleren heen getranspireerd. Tijdens het uitladen telt ze de gewonden, verbaasd over hun ogenschijnlijke gebrek aan pijn. Ze hoort een van hen zelfs

fluiten. En ze voelt zich opgetild, sterker dan ze zich in maanden heeft gevoeld.

Wanneer ze op een dag door het kamp loopt hoort ze iemand de instantie vervloeken die zijn broer heeft ingedeeld op een schip dat tot zinken is gebracht. Admiraliteit, is het woord dat Stella opvangt. Het zet zich vast in haar gedachten. In de daaropvolgende dagen loopt ze er zo voortdurend over te piekeren dat Admiraliteit een soort mythische bestemming wordt, een monoliet die haar naar zich toe trekt. Ooit is het zover, daar is ze van overtuigd. Ooit zal ze die bestemming bereiken. En ze hoopt vurig dat ze zich bij het zien van het gebouw – of het landschap, of wat Admiraliteit ook mag zijn – zal herinneren waarom het belangrijk voor haar is. Maar vreemd genoeg weet ze niet beter of ze is nog nooit in Engeland geweest. Kan haar queeste een voortvloeijsel zijn van een gebeurtenis in een vorig leven?

Admiraliteit blijft door haar hoofd zoemen, op zijn eigen niveau, tussen het heden en de leegte waar zich haar geheugen zou moeten bevinden. Een woord. Een titel. Een begrip. Het is iets wat voortdurend op haar drukt, iets wat haar verontrust, ook als ze haar best doet aan andere dingen te denken.

Uiteindelijk komt Stella te weten dat de Admiraliteit het hoofdkwartier is van de British Royal Navy, in het hart van Londen. Ze begint het woord te koesteren, omdat ze denkt dat het afkomstig is uit haar vorige leven. Misschien betekent het zelfs de eerste deuk in het inwendige pantser waarachter haar geheugen en haar identiteit verborgen liggen. Heeft ze misschien op de Admiraliteit gewerkt? Of er vlakbij gewoond? Was ze getrouwd en werkte haar man daar? Het is een idee dat haar angst aanjaagt, want ze kan zich niet voorstellen dat ze zoiets wezenlijks is vergeten als een man van wie ze heeft gehouden en de intimiteit die ze met hem moet hebben gedeeld. Ze kijkt regelmatig naar haar vingers, op zoek naar ook maar het geringste spoor waaruit zou blijken dat ze een trouwring heeft gedragen. Maar er is niets wat daarop wijst. Kort na aankomst in het kamp heeft ze zichzelf in

de afzondering van haar tent aan een lichamelijk onderzoek onderworpen en geconcludeerd dat een man of een minnaar tot de mogelijkheden behoort.

Die hele zomer zijn haar dagen gevuld met zorgen voor de gewonden, uitrijden met de ziekenwagen en tekenen. Daardoor lukt het haar soms om te vergeten dat ze haar geheugen kwijt is.

In oktober krijgt ze verlof. Misschien is dit wel haar enige kans om in Engeland te komen. Ze moet naar de Admiraliteit, ze moet erachter zien te komen waarom dat woord zo belangrijk voor haar is. Jeanne adviseert haar naar Parijs te gaan.

Stella vraagt om een tas van zeildoek. Daarin stopt ze haar Britse uniform, haar tekeningen en het geld dat ze heeft verdiend met het portretteren van verpleegsters en hun hulpen.

In Parijs neemt ze een trein naar de kust, vanwaar met enige regelmaat Engelse hospitaalschepen met gewonden naar huis vertrekken. Maar als gevolg van zware beschietingen stopt de trein al vóór Étapes. Hoewel de beschietingen meer dan vijftien kilometer verderop plaatsvinden, zijn ze duidelijk te horen. Het medisch personeel wordt dringend verzocht te blijven zitten; de trein zal worden omgeleid.

Stella glipt met haar tas de trein uit, de bossen in. Ze gelooft niet dat iemand haar vertrek heeft opgemerkt. Maar zelfs als dat wel zo zou zijn, dan nog verwacht ze niet dat ze achter haar aan zullen gaan. Ze kan zich niet voorstellen dat ook maar één dokter of conducteur die moeite zou nemen. Vooralsnog is ze een state-loze vrouw in een wetteloos land.

Er volgt een zware, angstige tocht door de bossen, maar geleidelijk aan worden de bomen schaarser en ten slotte komt het dorp aan de kust in zicht. Langs de weg stuit ze op een ongekende chaos. Ze begint te hoesten, van de rook of omdat ze ziek is, dat weet ze niet. Wanneer ze Étapes bereikt, ontdekt Stella dat het grote hospitaalschip van het Rode Kruis waarnaar de gewonden onderweg waren, deels tot zinken is gebracht.

Ze duikt een tent in, trekt haar Britse VAD-uniform aan en

klampt de eerste de beste Brit aan die eruitziet alsof hij een officiële functie bekleedt. ‘Ik weet niet waar ik heen moet.’

‘Ze gebruiken nu kleinere schepen om het Kanaal over te steken. U zou het kunnen proberen bij de kade aan de oostkant van het dorp.’

Daar stuit Stella op een schip dat misschien ooit als veerboot heeft dienstgedaan of voor de pleziervaart is gebruikt. Maar nu is er aan boord geen ruimte voor plezier. Stella houdt geschokt haar adem in bij het zien van de lading. Doden en gewonden liggen door elkaar heen. De kreten van de gewonden lijken afkomstig uit een onderwereld waarvan ze zich nauwelijks een voorstelling kan maken. Hier en daar ziet ze verpleeghulpen zoals zij, die de mannen verbinden en hen proberen te troosten.

Niemand vraagt naar haar identiteitsbewijs. Niemand heeft tijd om zich daar druk over te maken. En dus doet ze wat ze in de maanden daarvoor in Marne heeft gedaan: ze zorgt voor de gewonden en ze assisteert bij operaties die niet kunnen wachten tot ze in Engeland zijn.

Eenmaal aangekomen stapte Stella op de trein met de ernstigste gevallen; gewonden die Victoria Station misschien niet levend zullen bereiken, zelfs niet met de goede zorgen van een dokter. Sommige mannen moeten onderweg braken, of ze bevuilen zichzelf omdat ze geen controle hebben over hun darmen. Er is een priester aan boord om de laatste sacramenten toe te dienen en het is een van Stella’s taken om te zorgen dat ze hem te allen tijde weet te vinden.

In Londen wenst ze de gewonden stilzwijgend het allerbeste, dan gaat ze haar eigen weg. Haar Franse geld ruilt ze voor Engelse valuta met soldaten die op weg zijn naar het front. Dan volgt ze uitgeput de stroom mensen over een grote, doorgaande weg, in de hoop dat die haar naar de Admiraliteit zal brengen. Na enige tijd krijgt ze echter het gevoel dat ze de verkeerde kant uit loopt. Ze is inmiddels in een smalle laan beland en probeert de weg terug te vinden. Zonder eten, zonder drinken, met haar vingers om de vreemde, Britse munten in haar jaszak. Zo loopt

ze door tot haar krachten haar in de steek laten, maar zelfs dan probeert ze nog verder te ploeteren. Uiteindelijk blijft ze staan. Ze kán niet meer en leunt tegen een smeedijzeren hek. Iemand stelt haar een vraag. Het is een vrouw in een roze mantelpak.